

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ
СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

VI Міжнародна науково-практична конференція
(15 травня 2025 року)

УДК 305:355.08]08(043.2)

P-31

Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи : тези VI Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 15 травня 2025 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2025. 496 с.

Видання містить тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції “Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони: стан, проблеми, перспективи”, яка відбулась в онлайн-режимі 15 травня 2025 року у м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

УДК 305:355.08]08(043.2)

© Видавництво НАДПСУ, 2025

ПЛАН ДІЙ ООН ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У МИРОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ

**Андрій ЦЮПРИК
Віта ГРИЦАНЮК**

Цьогоріч світова спільнота відзначає важливі ювілеї у сфері просування прав жінок і гендерної рівності – 30 років з часу прийняття Пекінської платформи дій та 25 років з моменту ухвалення Резолюції 1325 Ради Безпеки ООН, яка стала основою глобальної політики “Жінки, мир, безпека” [2]. Ці події є не лише нагадуванням про досягнення минулого, а й закликом до активізації зусиль щодо повноцінної участі жінок у миротворчих процесах та забезпечення їхніх прав у контексті збройних конфліктів.

У сучасному світі, де збройні конфлікти набувають дедалі жорстокішого характеру, участь жінок у миротворчих процесах залишається критично важливою, але водночас недостатньо реалізованою. Події в Україні, Судані, Гаїті, Газі та інших гарячих точках показують, що саме жінки найчастіше стають жертвами насильства, зокрема сексуального, яке використовується як інструмент війни. У 2023 році кількість жінок, убитих у збройних конфліктах, подвоїлася порівняно з попереднім роком, а кількість випадків сексуального насильства, підтверджених ООН, зросла на 50 % [1].

Попри загрози, саме жінки відіграють вирішальну роль у побудові миру, забезпеченні безпеки та відновленні справедливості. З метою посилення їхньої участі Генеральний секретар ООН запропонував вісім практичних рекомендацій для держав, міжнародних організацій і громадянського суспільства [3].

Окреслимо ці вісім кроків, які необхідно здійснити. Перш за все необхідно забезпечити реальну участь жінок у мирних переговорах. У 2023 році жінки становили лише 9,6 %

учасників у понад 50 мирних процесах у світі. У процесах, які проводилися або координувалися ООН, цей показник становив 19 %. У звіті Генеральний секретар ООН закликає сторони мирних переговорів установити початкову мінімальну квоту: щонайменше третина учасників повинні бути жінками, з подальшим поступовим збільшенням до рівня гендерної рівності.

Другий крок має полягати у скасуванні законів, що порушують права людини. Країни мають скасувати всі дискримінаційні закони та політики, які порушують права жінок і дівчат або призводять до будь-якої форми гендерної дискримінації, зокрема ті, що порушують їхнє право на тілесну недоторканність. Наприклад, у 2024 році в Сьєрра-Леоне, завдяки збільшенню кількості жінок у парламенті, було заборонено дитячі шлюби [1].

Третій крок має стосуватися посилення участі у прийнятті рішень. Жінки повинні приймати рішення у таких ключових сферах, як розв'язання конфліктів, координація гуманітарної допомоги, безпека громад, доступ до правосуддя, система раннього попередження та пом'якшення кліматичних змін. Гендерні квоти – це один із дієвих інструментів реалізації цього кроку. У 45 країнах, що постраждали від конфліктів і згадані в звіті, ті, де є законодавчі гендерні квоти, мали в середньому 25 % жінок у парламентах, тоді як у країнах без квот – лише 15 % [3].

Притягнення до відповідальності за порушення прав жінок окреслено четвертим кроком в посиленні участі жінок у миротворчих процесах. У звіті наголошено, що національні органи влади повинні використовувати свої системи кримінального правосуддя для переслідування тих, хто скоює злочини проти жінок – як у мирний, так і у воєнний час. Це стосується сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, репродуктивного насильства або насильства в політичному та громадському житті – як онлайн, так і офлайн. До цієї

роботи також можуть долучатися Міжнародний суд (ICJ) та Міжнародний кримінальний суд (ICC).

Подальшим важливим кроком є захист досягнень після завершення миротворчих місій. Необхідно гарантувати, що після завершення місії ООН здобутки у сфері прав жінок не буде втрачено. Це включає політичну та фінансову підтримку місцевих ініціатив, інтеграцію гендерних підходів у програми відновлення, звітність та бюджетування.

Шостим кроком визначено захист активісток за мир та правозахисниць. Необхідно запровадити нульову толерантність до переслідувань жінок, які займаються миротворчою діяльністю, захистом прав людини або співпрацюють з ООН. Це може включати посилений захист для жінок-правозахисниць, які перебувають у зоні ризику, або врахування гендерно зумовленого переслідування у справах про надання притулку.

Підтримка постраждалих від сексуального насильства є сьомим кроком. Жінки, які стали жертвами зґвалтувань під час конфліктів, повинні мати доступ до медичної та психологічної допомоги, включно з доглядом у випадку вагітності внаслідок насильства. У 2023 році з 31 мирної угоди лише 8 (26 %) містили прямі згадки про жінок, дівчат, гендер або сексуальне насильство, що є навіть меншим показником, ніж 28 % у 2022 році.

Ключовим, на нашу думку, є восьмий крок, який підкреслює перевагу миру над мілітаризацією. В умовах рекордного рівня збройних конфліктів і насильства країни мають мінімізувати людські й фінансові ресурси, що витрачаються на озброєння, і вживати заходів для пришвидшення роззброєння. Ці заходи мають включати прозорість у питаннях передачі озброєнь та військових витрат, посилення ембарго на зброю та прийняття гендерно чутливого законодавства для обмеження продажу зброї. Також слід урахувати гендерні ризики при продажі озброєнь [3].

Попри глобальні виклики, ініціативи, що посилюють роль жінок у питаннях миру і безпеки, залишаються актуальними та життєво необхідними. Участь жінок у миротворчих процесах – це не лише питання справедливості, а й ефективності: численні дослідження свідчать, що мирні угоди, до розробки яких залучено жінок, є довговічнішими та більш інклюзивними. Держави, міжнародні організації та громадянське суспільство мають спільно впроваджувати ці рекомендації, щоб забезпечити рівну, безпечну та змістовну участь жінок у процесах побудови миру.

Список використаних джерел

1. Explainer: How to advance women's roles in peace and security. *UN News*. 2024. URL: <https://news.un.org/en/story/2024/10/1156066> (дата звернення: 21.04.2025).
2. United Nations Security Council. Resolution 1325 (2000). URL: [https://undocs.org/en/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/en/S/RES/1325(2000)) (дата звернення: 15.04.2025).
3. Women and peace and security. Report of the Secretary-General. *UN Security Council*, 2024. 36 с. URL: <https://docs.un.org/en/S/2024/671> (дата звернення: 22.04.2025).

РОЛЬ ЖІНКИ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Тетяна ЧАЙКА
Михайло СІНИШИН
Дмитро ОЛЕШКО

Сучасний світ відзначається стрімкими змінами в геополітичних процесах і взаємодії між країнами, що ставить питання миру та безпеки на порядок денний міжнародної спільноти. У цьому контексті важливим є забезпечення ефективних підходів до вирішення збройних конфліктів, де кожен голос має значення.

У сучасних умовах роль жінок у процесах прийняття рішень та врегулювання збройних конфліктів набуває дедалі більшого значення. Жінки вже займають важливі позиції в політиці, бізнесі, науці та інших сферах, що дає їм можливість активно впливати на вирішення глобальних проблем, зокрема й у контексті військових конфліктів.

Однак, незважаючи на позитивні зміни в останні десятиліття, одним із головних бар'єрів є стереотипи та дискримінація, які обмежують доступ жінок до високих посад у військових та політичних структурах, що обмежує їх можливості впливати на прийняття рішень і формування політики. Однак ситуація поступово змінюється як у світі, так і в Україні. Жінки вже можуть займати ключові посади в політиці, зокрема прем'єр-міністра, міністра закордонних справ, міністра оборони чи міністра внутрішніх справ, що дає їм змогу брати участь у прийнятті рішень щодо врегулювання конфліктів. Вони також можуть бути представлені в парламентах та інших законодавчих органах, що забезпечує їхню участь у розробці важливих політичних ініціатив.

Насамперед, жінки відіграють значну роль у вирішенні збройних конфліктів будучи військовослужбовцями. Вони

<i>Важливість забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки і оборони</i> Георгій ФАРАОНОВ	399
<i>Участь жінок у вирішенні збройних конфліктів сучасності: основні аспекти</i> Софія ФАРЕНЮК, Тетяна ПАВЛЮК	404
<i>Жінки у прийнятті рішень під час збройних конфліктів</i> Іван ФЕЩИН	410
<i>Gender-based threats in times of war: international practices of response and prevention</i> Olha KHAMAZIUK, Daria BACHYNSKA	412
<i>До питання про гендерні компетентності фахівців у секторі безпеки і оборони</i> Олена ХАРИТОНОВА	416
<i>Актуальні питання протидії гендерним загрозам, пов'язаним зі збройною агресією: міждисциплінарний аналіз</i> Тетяна ХАРЧЕНКО	423
<i>Упровадження сучасних стандартів НАТО із забезпечення гендерних перспектив у секторі безпеки і оборони</i> Марія ХОЛЮД, Ігор ЧЕПКИЙ	426
<i>Концептуалізація жіночого героїзму в українському суспільстві під час збройного конфлікту і кризових ситуацій</i> Тетяна ХРАБАН	430
<i>План дій ООН щодо забезпечення участі жінок у миротворчих процесах</i> Андрій ЦЮПРИК, Віта ГРИЦАНЮК	437
<i>Роль жінки у прийнятті рішень під час вирішення збройних конфліктів</i> Тетяна ЧАЙКА, Михайло СИНІШИН Дмитро ОЛЕШКО	441